

PRAVI VZROKI policijskih kriminalnih afer

Ob najnovejšem odkritju grobnih tatvin v triaskem pristanišču, tatvin, pri katerih igra glavno vlogo člani anglo-ameriške «civilne policije», je potrebno za trenutne pogoje v nedavno preteklosti in v gotovosti cilje, zaradi katerih predstavnikov tukajšnjega imperializma to policijo ustvari, in način, kako so jo ustvarili. Le na ta način nam bo mogoče jasno, zakaj je nujno naložiti priprave ter bo vsaj verjetnost, da v bodočnosti prihajajo z nekega podobna civilno-policijskega kriminala (afere) do odkritja takih stajnih deliktov «najboljše na svetu».

Ko so pred tremi leti junija nekateri anglo-ameriški imperialisti zasedli Trst in ga sprejeli v svojo vojaško bazo, so hoteli danes iz njega napraviti drugi Singapur, so se zelo dobro zavedali — kakor so zavedajo tudi danes — da to ni njihovo početje kolonialnega zasluživanja našega mesta naloženo na odločen odpor ogromne večine tržaškega ljudstva, ki je v znamenitih štirinajstih dneh dokazalo, da je sposobno izvoziti vsi obliki in vrsti vladati. Imperialistom je bilo takoj jasno, da morajo pri tako ogromni in zavedni ter moči naših ljudskih demokratov postaviti takšen državni aparat, ki ne bo poznal nikakršnih pomislekov pri izpolnjevanju najboljnjih protipolicijskih akcij.

Pri vzpostavitvi civilne vojske so se zato enostavno poslužili starega fašističnega aparata s to razliko, da so mu pri slovenskem kolonialnem veliki meri dodali tiste elemente, ki so zaradi svoje korporativistične preteklosti in fašisti in nacisti iz strahu pred pravilno ljudsko kaznijo našega naroda zapustili svoje domovino, in jih prav tako tega smatrali kot najvišji aparat je naša ljudska oblast popolnoma razbila in razpršila. Zato so se anglo-amerikani v začetku pri zatiranju vsakega najmanjšega manifesta manifestiranja našega gibanja v Trstu poslužili svojih vojaških politikov. Te pa so kaj kmalu postale osvojevalne med našim ljudstvom, a njihovi brutalni postopki so bili v dokumentiranih filmih zlasti za časa mirovne konference v vsej njihovi brutalni realnosti prikazani na vrhovnem mednarodnem javnem in bodo večno ostali za vzor slavni borbi tržaških množic proti anglo-ameriški vojaški zasluževalni imperiji, hkrati pa kot dokaz o metodah teh imperialistov. To je bil vzrok, da so anglo-amerikani uporabljali mednarodno javnostjo tako kompromitirano vojaško policijo v angleških in ameriških vojaških uniformah in jo postavili direktno na protijudovske politične akcije in jo na ta način ponovno kompromitirali.

PO VOLJI ANGLO-AMERIČANOV NAJ POSTANE Francoska zbornica nemški „Landtag“

Vedno večje vznemirjenje v Franciji zaradi londonskih sklepov - Deset angleških laburističnih poslancev zahteva sklicanje konference štirih

PARIZ, 15. — Vsa Francija je danes zaradi londonskih sklepov še bolj vznemirjena, kot je bila včeraj. Iz Londona in Washingtona prihaja namreč vest, da so se ZDA in Anglija odločile ustanoviti separatistično vladno zapadne Nemčije, hkrati pa začeti z oglaševanjem propagande o najboljši policijski londonskega tipa. Zavedajo se hkrati silne premoči našega demokratičnega gibanja, ki so ga hoteli prav s tem novim policijskim aparatom čisto ne uničiti — kajti to tudi oni dobro vedo, da je nemogoče — pa vsaj v čim večji meri omejiti, so se takoj odločili, da metod za doseg svojega cilja ne bodo izbirali. Zato so v vrste te policije morali nujno rekrutirati ljudi, ki bodo voljni te in takšne metode tudi izvajati.

Pri tem so jim seveda zelo prav prišli predsestanki ostanki starega policijskega in karabnerskega aparata fašističnega režima, ki pa ga je bilo odločno premalo za izvedbo tako dalekosežnih ciljev izvajanja «politiške pojava policijskega nadzorstva», kakor se elegantno izražajo v svojem poročilu gen. Airey. Zato so k temu fašističnemu in seveda fašističnim metod vajezemu aparatu, ki je bil hkrati zaradi poraza željan maščevanja, nujno dodali obilno število tistih ljudi, ki so bili in so mnenja, da se pri tej novi policijski obliki najmanj naporu in delu dobro zaslužijo, ljudi, ki so bili po «vzgoji» in vsem svojem delovanju takšni, da se ne ustrašijo po tržaških ulicah izvrševati navodila za uresničevanje dobro znanih kolonizatorskih metod.

Iz te čudovite kombinacije torej starega fašističnega policijskega aparata in njemu dodanih ljudi brez skrupul, cepeljenih v «trainings schools» in preizkušeni na teoretične in praktične stotine kolonizatorskih izkušenj je rasla ta čudna stvar, ki nosi ime «Polizia Civile della Venezia Giulia». In upoštevajoč opisane vzroke in cilj ter način njenega nastanka, ni nobeno čudo, da prihajajo periodično na dan senzacionalna razkritja celih skupin njenih članov, ki spadajo v območje najbolj stodoletnega kriminala. Tako torej lahko trdimo, da prav tisti, ki bi moral voditi borbo proti kriminalu, je in postaja sam nosilec tega kriminala.

Jasno je torej, da se nujno postavlja vprašanje radikalne spremembe talnega stanja. Radikalna sprememba pa je mogoča pri nas le na eno močno način, ki se mu pravi: spoštovanje podpisane in ratificirane mirovne pogodbe z Italijo, v prvi vrsti pa najprej odločitev njene začetne statusa, ki predpisuje civilno vladno predstavnikov vseh političnih struj in gibanj na našem ozemlju ter izvedbo svobodnih volitev, ki bodo prinesle mnogo demokratičnemu prebivalstvu, ki je v ogromni večini in ki je poleg vseh kritik mirne pogodbe podobnih političnih taktičnih afer najboljše.

Preganjanje Slovencev po italijanskih zaporih

Brutalno poslopanje z jetniki v kaznilnici v Pizzighetone

GORICA, 15. — Ze večkrat smo pisali, kako je anglo-ameriška vojaška uprava protizakonito pošiljala politične in navadne kaznjence iz gorške pokrajine v italijanske zapore, se ko je bila Gorica pod čono A. Takoj po priključitvi Gorice k Italiji so poslali slovenske obsojence, ki so po dolobli mirovne pogodbe poslani jugoslovanski državljani, tudi v notranjost Italije kot v pr. v zapore v Veroni, v Pizzighetone (prov. Cremona) itd. S tem je bil tem obsojencem izločen povratek v svojo domovino in so bili poleg tega izpostavljeni sklanjanju italijanskih ječarjev, ki so se že od nekdanj grdo postopali s Slovenci.

Tudi smo že poročali o preganjanju teh naših sorodnikov in navedli nekatere konkretne primere surovega postopanja z njimi, ko so bolnikom odrekli zdravniško pomoč in zdravila, ko so jim odrekli tudi tisto malo udobnosti, ki jih gotovo je kazniški pravilnik (obkolo, perilo, opijevanje v slovenski, itd.). Naši članki, v katerih smo poročali o trpljenju in zapostavljanju naših ljudi, so v precejšnji meri pripomogli, da se je javnost začela zanimati za njihovo usodo. Končno je prišlo med Italijo in

Jugoslavijo do sporazuma glede izmenjave jugoslovanskih in italijanskih državljanzov in italijanska vlada je zvala tudi poseben odlok za pomilostitev jugoslovanskih državljanzov vseh tiste Primorce, ki so šele s mirovno pogodbo izgrabili italijansko državljanstvo. Vendar so birokratske procedure v tem oziru zelo dolge in mnogo teh ljudi še vedno sedi po italijanskih zaporih.

Pred nekaj dnevi smo zopet zvedeli za primer preganjanja dveh italijanskih državljanzov Zivca in Borisa Malinca, ki sta v zaporu Pizzighetone (Cremona).

V prvi polovici maja ju je poiskal k sebi ravnanje kaznilnice in ukazal, naj ju odpeljejo v klet. Ker jetnika nista dala niti najmanjšega povoda za tako disciplinsko postopanje, sta se temu odločno uprli. Ravnanje pa je dejal, da sta zasmevala nekoga straznika, in ker to ni bilo res, sta zahtevala, naj jima pokaže tistega straznika. Ravnanje tega ni storil, pač pa je klub temu ukazal, da so ju odpeljali v klet.

Zaprta tovariša sta se tedaj poslužila edine obrambe, ki jo imajo v takih primerih priporočnik, in sta začela z gladovno stavko. Z mučenjem in pretepanjem so ju hoteli strazniki prisiliti, da bi odnehala in sprejela hrano. Ko jim to ni uspelo, so poslali k njima tudi kaznilniškega kaplana. Ko tudi ta ni nič dosegel, so ju zopet začeli pretepati. Vrgli so ju na tla, brcali pod rebra in tolkli po glavi. Avgusta Zivca so prišli za roke in noge in ga vlačili po tleh ter vsa kravega in razgrzanega peljali v drugo celico in ga pustili tam samega, potem ko ga so dobro omerjali z «brutto tilino» in drugim posvami na račun nove Jugoslavije in njegovega političnega prepričanja.

Ko se je prišlo za kakim takim postopanjem, so mu zabrusili v obraz, da so tukaj oni gospodari in da ga lahko tudi umorijo. Med tistimi, ki so s njim grozili postopali, so bili brigadir Coscu in v pamnika Rosino in Leonbruni.

Tretji dan gladovne stavke je prišel k Zivcu straznik Cipullo, ga vrgel po tleh, začel brati, potem pa prijel njegove stvari in jih vrgel iz celice. Pol ure pozneje je prišel ukaz, da so ju pustili iz kleti. Zivce je bil ves onemogel in mu je moral Boris Malinč pomagati na noge ter ga odpeljati v njuno celico. Njuna stavka je trajala 68 ur, preden so lahko «ugotovili», da sta neolžna in da ju je ravnanje po krivici postal v klet. Kako vse drugače so bili ti ljudje pred volitvami! Sedaj pa jim je zrasel greben in naravnost tekmujejo med seboj, kdo bo bolj surovo postopal s slovenskimi jetniki ter v tem posnemajo fašistične birike iz Mussolinijevih časov.

Italijanski uradni predstavniki, ki toliko kokodakajo v rovinističnem tiskom vred o «preganjanju» Italijanov v Jugoslavijo, naj bi radi poskrbeli, da se krivice, ki jih čestito drugim, ne bodo več dogajale pri njih, in naj poskrbijo, da se bo postopalo po človeško s tistimi Primorci, ki še vedno čakajo na povratek v domovino.

USPEH REFERENDUMA za enotno Nemčijo

Ogromna večina nemškega ljudstva se je izrekla za enotno Nemčijo Nemški narodni svet zahteva ukinitve nemške zapadne države, enotno valutno reformo, sklenitev mirovne pogodbe ter umik tujih čet

BERLIN, 15. — Kakor sporočamo že na drugem mestu, sta gen. Clay in Robertson sklicala večletno konferenco predstavnikov nemških delov Blicja v Frankfurtu. Gen. Clay je pri tej priliki izjavil, da bo vlada Blicja v tvorila za enkrat vladno Nemčije in da bo valutna reforma izvršena ne o razlo, se na stališče Francije. Predsednik vladne Blicije dr. Puender je dodal, da bo valutna reforma razširjena na vse tri zasedbene cone zapadne Nemčije.

Referendum o enotnosti Nemčije je zaključen. Do sedaj kažejo podatki, da je glasovalo za referendum 13.156.000 volitev. Trenutno se niso znani točni podatki glasovanja v zapadnih conah. V Berlinu je glasovalo za referendum 760.000 volitev, vendar tudi tukaj še ni končnih izidov iz ameriške, angleške in francoskega sektorja. Na Meklenburškem je dosegla udeležba pri referendumu 96% volitev, na Brandenburgskem pa 92,4%.

Demokratski nemški kongres poudarja, da so pri referendumu dosegli ojačanje štrikrat več toliko glasov, kakor je potrebno za redno ljudsko glasovanje.

Narodni svet Nemcev je v zvezi z referendumom izdal proglas, v katerem odklanja priporodilo londonske konference, ki ni o sklopih, ki se nanašajo na ureditev Nemčije, zaslula niti enega nemškega ljudskega predstavnika. Proglas navaja nato, da nemški narodni svet zahteva enotno Nemčijo in ukinitev nemške zapadne države, enotno ustavo, enotno valutno reformo in svobodne volitve ter obnovo pogajanj za sklenitev mirovne pogodbe s točno navedbo vseh reparacij in umik zasedbenih čet.

Podonavska konferenca 30. junija

WASHINGTON, 15. — Sovjetska vlada je sprejela predlog ZDA o sklicanju podonavske konference 30. junija tega leta. Sovjetska vlada je tudi sprejela udeležitev Avstrije, ki naj sporoči svoje mnenje. ZSSR je predlagala, naj bi konferenca bila v eni izmed prestolnic treh podonavskih držav.

Sovjetska vlada sporoča nadalje, da sprejema ameriški predlog, da se povabi h konferenci tudi Avstrijo s poveljavno pravico. Razen štirih si bodo na podonavski konferenci sodelovali še Jugoslavija, Ukrajina, Češkoslovaška, Bolgarija, Madžarska in Romunija.

Protest SSZ proti kršitvam sindikalnih pravic

LAKE SUCCESS, 15. — Svetovna sindikalna zveza je opozorila glavnega tajnika OZN na kršitve sindikalnih pravic v 11 državah. Zveza zahteva, naj gospodarska in socialna komisija, pozove vse te države, ki so članice OZN, da uveljavijo v najkrajšem času načela sindikalnih pravic, ki so jih preglašali razni odbori OZN. Svetovna sindikalna zveza nadalje zahteva, da se na VIII. sejni gospodarske in socialne komisije poročajo o tem vprašanju.

Druge, ki so kršile sindikalne pravice so: Argentina, Brazilija, Čile, Burma, Egipt, Japonska, Grčija, Indija, Iran, Portugalska in

Togliatti čestita Gotwaldu

RIM, 15. — Togliatti je poslal danes predsedniku CSR Klementu Gotwaldu sledečo brzojavko: «V imenu italijanskih komunistov in delavcev najpriskrbe čistim tebi in češkoslovaškemu ljudstvu za tvojo izvolitev in za zmago proti reakcionarim in vojnihojuskim silam».

Wallaceove stranke se bojijo

NEW YORK, 15. — Vrhovno sodišče v državi Oklahoma je sklenilo, da Wallaceova tretja stranka ni politična stranka v smislu volivnega zakona in zaradi tega se ne bo mogla udeležiti predhodnih volitev, ki bodo 6. julija.

Češkoslovaško ljudstvo si piše novo zgodovino

Dr. Beneš čestita Klementu Gotwaldu. Zapotocky sestavil novo vlado - Komentarji češkoslovaškega tiska

PRAGA, 15. — Edvard Beneš je poslal predsedniku republike Gotwaldu sledečo brzojavko: «Doletela vas je čast, da zavzamete najvišje mesto v naši ljubljani republiki. Čestitam vam in vas priskrbi pozdravljam. Vas Edvard Beneš».

Gotwald je odgovoril: «Vase čestitke ob moji izvolitvi so me zelo razveselile. Prisrčno se vam zahvaljujem in vam pošiljam najboljše voščila. Vas Klement Gotwald».

Vsi češkoslovaški listi posvečajo danes prvo stran izvolitvi Klementa Gotwaldja za predsednika republike.

Sindikalno glasilo «Prace» poudarja, da je sin kmetov in delavcev stopil na predsedniško mesto. Naše ljudstvo, nadaljuje list, je začelo pisati novo zgodovino.

Danes je Zapotocky spredel predsedniški republike sestavo nove vlade, ki je sestavljena takole: predsednik Antonin Zapotocky (komunist); podpredsednik: Siroky (slovaški komunist); Fierlinger (socialdemokrat); Sevrtek (slovaški demokratizirana stranka). Zunanji minister: Clementis (slovaški komunist); minister za obrambo: Svoboda (neodvisen), notranji minister: Nosek (komunist), informacija: Kopecky (komunist), poljedelstvo: Duris (slovaški komunist), industrija: August Klement (znanj sindikalni voditelj), prehrana: Janekovicova (socialdemokratinja), notranja trgovina: Krajcir (komunist).

SOVJETSKI OPAZOVALCI V PALESTINI

Gromiko je izjavil, da namerava ZSSR poslati v Palestino pet častnikov kot opazovalcev — Manuisky bo predsedoval seji Varnostnega sveta v Juliju

TEL AVIV, 15. — Posredovalec Bernardotte je prišel danes v Tel Aviv, kjer se je sestel s predstavniki arabskih držav. Z njimi se razpravljajo o bodoči arabsko-jezični konferenci na otoku Rodos.

Na New Yorku poročajo, da je prišel tja ukrajinski zunanji minister Manuisky, ki bo julija t. p. predsedoval Varnostnemu svetu. Varnostnem svetu je bil tudi prišel ukrajinski zunanji minister Manuisky, ki bo julija t. p. predsedoval Varnostnemu svetu. Varnostnem svetu je bil tudi prišel ukrajinski zunanji minister Manuisky, ki bo julija t. p. predsedoval Varnostnemu svetu.

Na področju Tientsina hudi boji

SEVERNI SENS, 15. — Vsak dan se novi deseterci iz komunistov vojske priključijo ljudski vojski. V pokrajini Santung se je znatno povečalo število novih demokratskih borcev. V zadnjih dneh se je priključilo ljudski vojski v pokrajini Tientsin - Pukov 2000 dezertirjev iz Cangkajskove vojske.

Hude borbe so v teku na področju Tientsin - Pukov. Vzhodni del pokrajine Santung z mesti in lukami vred je popolnoma očiščen od ostankov komunistov vojske. Prevedli so v kitajsko jezo znana knjiga ameriške novinarke Ang Luize Strong «Videla sem novo Poljsko».

Komisija ECA pride v Trst

TRST (ATT), 15. — Prihaja se te dni prihod komisije ECA (Economic Cooperation Administration), ki bo sodelovala z VU pri sestavi dokončnega programa Marshallovega načrta za anglo-ameriško okupacijsko cono Tržaškega ozemlja in bo kontrolirala uporabo pomoči. Vozatelja bo tudi delavce mestne industrije v okviru načrta.

Po informacijah, ki smo jih prejeli, je VU že napravila potrebne korake za zmanjšanje potovanja o finančnem in gospodarskem stroju Trsta. Poročilo ne bo objavljeno in bo predloženo upravi Marshallovega načrta v Parizu. Ker niso še predložili poročila upravi načrta, je zelo verjetno, da so bila prva nakazila za Trst (osoben grad, mleko (td.) neposredno dodeljena od uprave Marshallovega načrta, da bi se ta ozirala na resnične potrebe Tržaškega ozemlja.

Zvedli smo v tržaških industrijskih krogih, da medtem ko je Trst dobil prva nakazila ameriškega blaga na temelju Marshallovega načrta, niso še napravili nobenega koraka za vključitev tržaške industrije v enačrt evropske obnove.

250.000 delavcev stavka v Belgiji

BRUSELJ, 15. — Jutri zjutraj bo v Belgiji stopilo v stavko 250.000 kovarskih delavcev, ker ni prišlo do sporazuma pri pogajanjih med delodajalci in delavskimi delegati.

Kupna moč rublja narasla za 41%

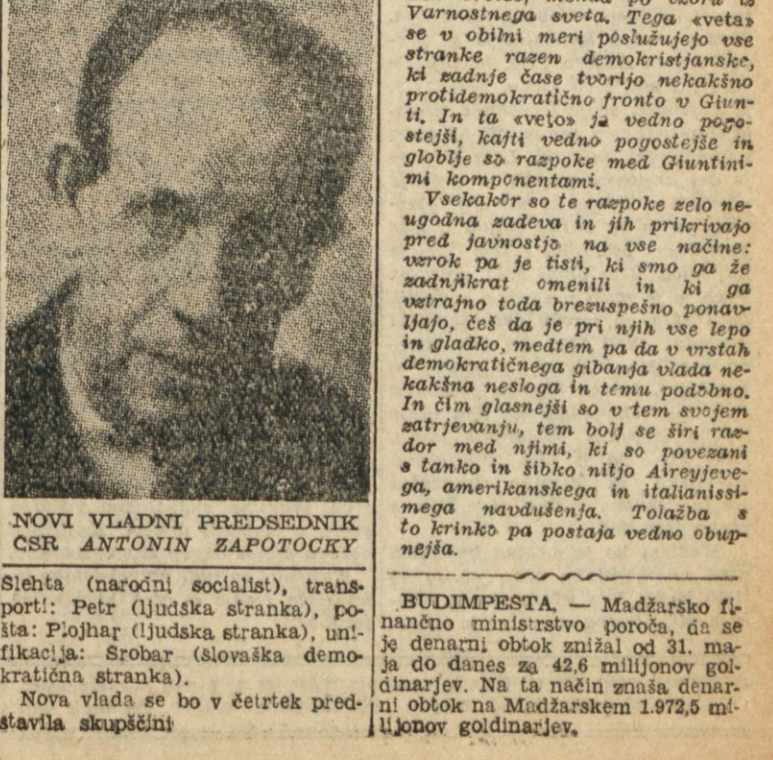
MOSKVA, 15. — Kupna moč rublja po izvedeni finančni reformi v ZSSR se je zvišala za 41%. To je v zvezi tudi s povišanjem industrijske proizvodnje, ki se je v tem času zvišala za 32%.

Kakor poroča moskovski tisk, ki komentator, je v istem času severno-ameriški dolar zgubil približno 40% svoje kupne moči.

Puljska bolnišnica prenovljena

PULJ, 15. — Puljska mestna bolnišnica je bila ob prihodu jugoslovanskih čet v zelo slabem stanju. Sedaj pa je popolnoma prenovljena in ima prestora za 380 bolnikov. Operacijska dvorana je ena (med najboljših in najmodernejših) v LR Hrvaški.

Poleg bolnišnice je tudi ambulanca.

NOVI VLADNI PREDSEDNIK CSR ANTONIN ZAPOTOCKY

ILIJA EHRENBURG

**KDO SO BRANITELJI
ZAPADNE CIVILIZACIJE?**

d | tišće Francozov svoja kri. A. I.

d | tišće Francozov svoja kri. A. I.

PRIMOŽ TRUBAR

pisec prve slovenske knjige

Pred 440 leti se je rodil Primož Trubar, voditelj in organizator novoverskega gibanja pri Slovencih.

Presojajo Trubarja kot voditelja v burni dobi družbenih in verskih sprememb lahko ugotovimo, da je njegova vloga v mlajših letih bila napredna. Ležal je iz slovenske družine in pot do izobrazbe mu ni bila lahka, ker si je na tujem sam moral služiti kruha, bodisi kot pevec, bodisi kot služabnik cerkvenih velikanih. Po srečju — učil se je na Reki, v Salzburgu, v Trstu in na Dunaju — je bistri fant spoznal, kako se v odporu zoper propadajočo rimsko cerkev poraja mnogo obetavnejša nova verska gibanja. Zavedal se je moral tudi zaostlosti svojega ljudstva, ki so ga stiskali in izjemali fevdalni graščaki, pobijali Turki ter v neznanju in praznovanju vsajali duhovni. Nove knjige in nauki učiteljev, kakršni mu je bil tržaški škof Bonomo, so mladega Primoža pripravili, da je v svojih prvih dušnopastirskih službah začel napadati nekateri ustojevalci in navade rimske cerkve ter s tem podirati fevdalni sistem, zakaj rimska cerkev je bila ideološki izraz tega družbenega ustroja. Nis tudenega torej, če so Trubarja preganjali: dualist je moral bežati iz Ljubljane, 1540 in 1547. V naslednjem letu ga srečamo na Nemškem; tu sestavlja prvo slovensko knjigo in šteje priložnosti, da bi jo dal tiskati. Izšla je 1551, ko je premagal prenekatero oviro.

Do tu gre revolucionarna pot mladega Trubarja. Na tej poti se bori zase, za svojo izobrazbo, se bori z besedo in dejanjem proti stari cerkvi, a še vedno v njenem okviru, ker je upal, da se bo dala izboljšati, reformirati. Vrh in sad te borbe je bila prva slovenska knjiga.

V Nemčiji pa je vstopil Trubar v uradno protestantsko cerkev se čedalje bolj začel odločevati revolucionarnim prispevkom.

Priemstvo na Slovenskem, ki se je priključilo protestantskemu gibanju, ker mu je tako najbolj kazalo zaradi dobička in zaradi boja zoper absolutističnega vladarja — to v bistvu reakcionarno priemstvo, je postalo poglavitni pospeševalca nove cerkve in njenih služabnikov, predvsem Trubarja. Zato je razumljivo, da je Trubar priemstvu, ki je od njega našel ljudstvo največjeto, v svojih spisih priznaval ter zavračal vsa krivda pa ljudske nevednosti samo na papirih in v Turke. Kvečjemu celjske grofe je napadal, saj so pripadali že preteklosti, in še to bolj zato, ker so ev Rim hodili, kakor zato, ker so zatirali podložnike.

Če smo Trubarja, presojajoč njegovo vodstveno vlogo v reformacijskem gibanju pri Slovencih, morali očitati oportunistično in reakcionarno stališče, pa mu moramo priznati velike zasluge kot začetniku in utemeljitelju naše književnosti.

Do reformacije Slovenci niso poznali knjige v svojem jeziku, ne posvetne ne nabožne. Da ni bilo posvetnega pisanja, je razumljivo, ker niso imeli lastne državne tvorbe niti sloja, ki bi bil potreboval posvetnega slovo; da pa ni bilo slovenske nabožne knjige, temu je kriva nedemokratičnost rimske cerkve in njena zaveranost v vsemogočnost latinskega jezika. Redki slovenski zapisi v starih predreformacijskih so nastali iz izjemne osebne potrebe posameznih tujih duhovnikov, tako da o kakih literarnih tradicijah ne more biti govora. In da se v tem pogledu stalne katoliške cerkve do našega ljudstva

slovenska knjiga. Mislil o slovenskem pisanju je nosil Trubar v sebi, kakor je sam povedal, že v tistih dneh, ko je pridigal med Slovenci, torej preden je 1547 pobegnil v tujino. Tu šele se je lotil dela, ker svojim rojakom ni mogel več pomagati z govorniško besedo. Glavni smoter mu je bil prevod ev. pisma, vendar je bil dovolj razgledan in bister ter spoznal, da mora začeti drugače, pri temeljih — s katekizmom in abecednikom.

Drugo vprašanje in delo, kakšen bo slovenski knjižni jezik. Trubar je spoznal, da je z domaćim raščabimskim govorom dobro prebil ne le v bližnji okolici rojstnega kraja, temveč tudi na Stajerskem, v Trstu, v Ljubljani ter bil vsem Slovincem razumljiv. Ta govor gre med osrednja slovenska narečja in prav zato je pri veliki jezikovni razsežnosti našega ozemlja bil kar prikladen za knjižni jezik. Tako je Trubar pisal, kakor je govoril. Ni iskali apleh gladih, visokih, kuršinskih, novih ali neznanih besed, tudi ni primečeval enenavdnosti in hrvatskih besed, ker je v svoji demokratičnosti hotel da bi ga z lahkoto mogel razumeti vsak Slovenec, bodisi Kranjec, Stajeroec, Koroscec, Kraševce, Istran, Dolenjec ali Bežanec.

Pisal je za vse Slovence od severa do juga, od vzhoda do zahoda. V tem se kaže zavest o skupnosti razkosanega naroda, kar je utegnulo postati močno geslo v boju zoper fevdalni partikularizem.

S slovensko knjigo in knjižnim jezikom je postavil Primož Trubar naš kulturi temelj, na katerem so zidali ne le njegovi sodobniki Krejč, Dalmatin in Bohorč, temveč tudi kulturni delavci naslednjih stoletij. Njegovo cerkveno organizacijo je katoliška reakcija ob koncu 16. stoletja uničila, kulturnega temelja ni mogla — tako zdrav je bil in trden.

Poplava ameriških knjig v Franciji

Lansko leto je izšlo v Franciji okrog 780 prevodov različnih ameriških knjig. Ta velika poplava ameriškega slovnstva ovira prodajo in širjenje francoskega domačega slovnstva.

Pred kratkim je začela izhajati v New Yorku v francosčini nova revija s naslovom «Revue de la Pensée Française». V svoji prvi številki prinaša ta revija poleg različnih člankov o domačih prilikah še dopise Favra Luisa, Malrauxa in podobnih, ki o sebi res ne morejo trditi, da predstavljajo francosko javnost.

Če smo Trubarja, presojajoč njegovo vodstveno vlogo v reformacijskem gibanju pri Slovencih, morali očitati oportunistično in reakcionarno stališče, pa mu moramo priznati velike zasluge kot začetniku in utemeljitelju naše književnosti.

Do reformacije Slovenci niso poznali knjige v svojem jeziku, ne posvetne ne nabožne. Da ni bilo posvetnega pisanja, je razumljivo, ker niso imeli lastne državne tvorbe niti sloja, ki bi bil potreboval posvetnega slovo; da pa ni bilo slovenske nabožne knjige, temu je kriva nedemokratičnost rimske cerkve in njena zaveranost v vsemogočnost latinskega jezika. Redki slovenski zapisi v starih predreformacijskih so nastali iz izjemne osebne potrebe posameznih tujih duhovnikov, tako da o kakih literarnih tradicijah ne more biti govora. In da se v tem pogledu stalne katoliške cerkve do našega ljudstva

VASCANKE IZ ZMINJA V ISTRI V VSAKDANJI NOŠI

NARODNA NOŠA

naš kulturni zaklad

SLOVENSKA OKOLIČANSKA TRŽAŠKA NARODNA NOŠA JE PRISTNO SLOVENSKA TER JO KOT TAKO SMATRAJO TUDI TRŽAŠKI ITALIJANI

V zvezi z nadaljevanjem članka o narodnih nošah v nedeljski številki, prinašamo nekaj posnetkov s festivala narodnih noš na Katinari.

Poleg prelepe švedske narodne noše, ki ima svoj izvor v čisti narodni noši imamo v Trstu še okoličansko ali manderjersko narodno nošo. Splošno predstavljajo okoličanska tržaška narodna noša v Trstu jugozapadni tip naše slovenske narodne noše in kaže veliko sorodnost in močno povezanost z različnimi narodnimi nošami na Primorskem in na Krasi sploh. Ta slovenska narodna noša je prav tako kot naša v ostalih slovenskih pokrajinah dosegla višek svojega razvoja v 19. stoletju ter hkrati v drugi polovici 19. stoletja pričela zaradi raznih vzrokov zlasti pod vplivom modnih novosti hitro gnehati in razpadati. Vse do danes pa se je ohranila zlasti tista, kjer so Slovenci strnjeno naseljeni, in to v Ljubljani, na Katinari, na Kolonkovi, Spodnji in Zgornji Marji Magdaleni, v Barčevljah, pri Sv. Ivanu in sploh v zgornji tržaški okolici. Poudariti je treba, da je ob enem s slovenskim jezikom izgubila tudi slovenska narodna noša in da je v poitalijaničenih predelih tržaškega mesta niso sprejeli italijanski prebivalci kot svojo nošo, kar je še posebej močan dokaz slovenske samoniklosti in njihove posebne kulture na tem ozemlju. Slovenska okoličanska tržaška narodna noša je pristno slovenska narodna noša in so jo kot tako smatrali tudi tržaški Italijani.

Kaj je torej v slovenski okoličanski tržaški narodni noši in v čem ta noša prednjači pred drugimi slovenskimi narodnimi nošami? Zlasti značilna za to nošo je srajca, ki jo imenujejo opleče, ponekod tudi erokavci. Opleče sega do pasu in je skupna skoraj vsem slovenskim narodnim nošam, razen švedski. Opleče je dvojne vrste in sicer so ga nosile naše okoličanke za praznik in za vsak dan. Praznično opleče je iz tankega, batistu aličnega bombazevinastega blaga, ki so ga imenovali «čakanets». Opleče za vsak dan pa je iz debejšega blaga, imenovanega muslins. Ob vratnem obrobu je našito pokončno gubanje, ki sega do ramen. Rokavo je na rami nabit z zelo drobnimi gube. Od kolena dalje pa se rokavi rokamo tesno prilagajo in imajo zato precej dolg rasporek. Se prav posebej prilagaja pri okoličanski narodni noši do izraza bogato vezanje izvezeno z rastlinskimi motivi. Tako je vezan prednji stan ob prvi srajci, gubanje pri vratu, narodni del, rokavi in gubanje v zapetju. Rokavi gubanj, prsnega trasa, rasporka na podlahti in rokavi spodaj pa so zaključeni s obzankanimi zabirki, ki pogosto dele vzorec v razna polja.

Na opleče obleče okoličanka zelo nabrano volneno krilo z oprsnikom «modreca». Poleti so nosile krilo iz plave kotenine, pozimi pa iz ekasirane ali abruzelan, zete temnejše, dekleta pa svetlejšega barve, (rjave, zelene, vijoličasto itd.). Kakeršne koli barve je bilo krilo, bodisi pri dekletu ali pri ženi, je bil oprsnik vedno iz svetlomoder, taftu podobne sule. Na koncu krila so nosile pri Svetem Ivanu svilene 8 do 15 cm široke svilene trke zve barve, dočim je bil pri barčevljanski narodni noši ta trak prosto iz rdeče kotenine. Pod volnenim krilom so imele po dve do tri naskrobani spodnjici, ki je bila prista s kupljenimi čipkami. Verjetno so bile pri starejših nošah tudi te čipke doma napravljen, pa jih je pozneje zamenjalo tuje blago. Poleti so imele bogatejše žene, kot so jih imenovali «bogotice», svileno krilo. Prevlačovalci sta modra in črna barva; trakovi pri tem krilu so bili zelo pisani. Tako so se torej ločile po kakovosti blaga premožnejše od manj premožnejših manderjev. V Barčevljah in gornji tržaški okolici je bilo krilo prosto plisirano; imelo je zelo ozek zelen trak, kar je veljalo zlasti za poročno obleko, pomeje pa se je to zgubilo.

Pozimi so imele naše žene pod krilom namesto spodnje eno samo spodnje krilo, ki so ga imenovali «obdranka», in ki je bila za praznik iz rdeče sule ter vezana z brno silo. V poznejšem času obdranke niso več vezli, marveč so jih kupovali v Benetkah. Blago je sicer ostalo rdeče barve, namesto vezanega pa so bili v njem vtisnjeni vzorci. Koliko blaga je potrebovala žena za narodno nošo, si lahko predstavljamo, če pomislimo, da je morala imeti nevesta, ki je šla k poroki na sebi okoli sto bračev (56 metrov) blaga.

Če krilo so si pripravale predpaskin iz navadnega blaga (Barčevlje, Kontovel) ali pa iz svile (Sv. Ivan, Lj. Marj., Katinari) ter vezan z različnimi vezinami. Značilno za predpaskin je, da je v pasu močno nabugan in okrašen z različnimi motivi, vezinami in živih barvah z vezinami vbo-

tivi. Tako je vezan prednji stan ob prvi srajci, gubanje pri vratu, narodni del, rokavi in gubanje v zapetju. Rokavi gubanj, prsnega trasa, rasporka na podlahti in rokavi spodaj pa so zaključeni s obzankanimi zabirki, ki pogosto dele vzorec v razna polja.

Na opleče obleče okoličanka zelo nabrano volneno krilo z oprsnikom «modreca». Poleti so nosile krilo iz plave kotenine, pozimi pa iz ekasirane ali abruzelan, zete temnejše, dekleta pa svetlejšega barve, (rjave, zelene, vijoličasto itd.). Kakeršne koli barve je bilo krilo, bodisi pri dekletu ali pri ženi, je bil oprsnik vedno iz svetlomoder, taftu podobne sule. Na koncu krila so nosile pri Svetem Ivanu svilene 8 do 15 cm široke svilene trke zve barve, dočim je bil pri barčevljanski narodni noši ta trak prosto iz rdeče kotenine. Pod volnenim krilom so imele po dve do tri naskrobani spodnjici, ki je bila prista s kupljenimi čipkami. Verjetno so bile pri starejših nošah tudi te čipke doma napravljen, pa jih je pozneje zamenjalo tuje blago. Poleti so imele bogatejše žene, kot so jih imenovali «bogotice», svileno krilo. Prevlačovalci sta modra in črna barva; trakovi pri tem krilu so bili zelo pisani. Tako so se torej ločile po kakovosti blaga premožnejše od manj premožnejših manderjev. V Barčevljah in gornji tržaški okolici je bilo krilo prosto plisirano; imelo je zelo ozek zelen trak, kar je veljalo zlasti za poročno obleko, pomeje pa se je to zgubilo.

Pozimi so imele naše žene pod krilom namesto spodnje eno samo spodnje krilo, ki so ga imenovali «obdranka», in ki je bila za praznik iz rdeče sule ter vezana z brno silo. V poznejšem času obdranke niso več vezli, marveč so jih kupovali v Benetkah. Blago je sicer ostalo rdeče barve, namesto vezanega pa so bili v njem vtisnjeni vzorci. Koliko blaga je potrebovala žena za narodno nošo, si lahko predstavljamo, če pomislimo, da je morala imeti nevesta, ki je šla k poroki na sebi okoli sto bračev (56 metrov) blaga.

Če krilo so si pripravale predpaskin iz navadnega blaga (Barčevlje, Kontovel) ali pa iz svile (Sv. Ivan, Lj. Marj., Katinari) ter vezan z različnimi vezinami. Značilno za predpaskin je, da je v pasu močno nabugan in okrašen z različnimi motivi, vezinami in živih barvah z vezinami vbo-

Važno odkritje preprostega vrtnarja

Senzacionalni izsledki bo omogočil ogniti se o gromni škodi, ki jo povzroča zloglasni „San José“

Pravijo, da je Aleksander Blei- nert, inšal vrtnar Leopoldau, napravil veliko odkritje na polju protiparazitne borbe. Če bodo odkritje potrdili, bo velikega pomena za razvoj sadno-vrtnarske industrije in za borbo proti košeniljki, ki jo tudi imenujejo uš San José.

Ta strašni škodljivec sadovnjakov je majhna, skoraj nevidna žuželka. Prinesel so jo v Evropo za časa odkritja Amerike iz Kalifornije, od koder je doma. Kljub odličnim profilaktičnim ukrepom, se je razpasla in nevarnost naglo. Tudi v Avstriji se je naglo razširjala in postala strah vseh vrtnarjev. Metode borbe, ki jih sedaj uporabljajo proti temu parazitu, učinkujejo samo delno in se odlašajo njegovo uničevanje.

Če smo Trubarja, presojajoč njegovo vodstveno vlogo v reformacijskem gibanju pri Slovencih, morali očitati oportunistično in reakcionarno stališče, pa mu moramo priznati velike zasluge kot začetniku in utemeljitelju naše književnosti.

Do reformacije Slovenci niso poznali knjige v svojem jeziku, ne posvetne ne nabožne. Da ni bilo posvetnega pisanja, je razumljivo, ker niso imeli lastne državne tvorbe niti sloja, ki bi bil potreboval posvetnega slovo; da pa ni bilo slovenske nabožne knjige, temu je kriva nedemokratičnost rimske cerkve in njena zaveranost v vsemogočnost latinskega jezika. Redki slovenski zapisi v starih predreformacijskih so nastali iz izjemne osebne potrebe posameznih tujih duhovnikov, tako da o kakih literarnih tradicijah ne more biti govora. In da se v tem pogledu stalne katoliške cerkve do našega ljudstva

ŠKEM NARODNEM VBOJU

Da so stali nogavice čim lepše, so jih zlasti za slovenske prilike, žene izvečer oblekle ter so jih povezale tako, da so prišli drugi dan vsočas čim bolj do izraza. Tako so se takrat pred sto in več leti naše babice tudi za modo že marsikaj izgovarjale, le da so se lahko čim bolj postavile. Pozimi so nosile topice «flanelce» iz črne volnene blaga, ki se je tesno prilagalo živutu. Flanelca je bila speta s srebrnimi gumbi na vsaki strani ter podložena s trakom, in sicer iste barve, kot je bil trak na krilu in čevljih ter na rokavih. Kadar so imele žene topice na sebi, niso imele peče preko ramen, marveč so jo zatankile s flanelco in jo splele z zlato broš imenovano «fermos». Prav tako je bilo tudi opleče spredaj spleto z dvema gumboma, izdelanimi narodnih motivih, na rokavih pa so imele prstan čipkice. Premo-

Odmevi z balkansko-srednjeevropskega prvenstva

BORCI NA BLAZINAH

Svetovni in dva evropska prvaka v madžarski skupini

Zagreb je bil pred 10 dnevi središče zanimanja fizikulturnikov demokratičnih dežel Evrope in Balkana. V tistih dneh so na športnem igrišču prvi skupno plačale v vetru zastave osmih držav, ki so sodelovale na balkansko-srednjeevropskih igrah. Skupno so poslušali himne vseh držav na dan sedaj največji mednarodni športni prireditvi, ki je bila ravno v Zagrebu.

ka Igara, ki si ga je pridobil lansko leto v Sofiji.

Bence je osvojil naslov prvaka svoje države že desetkrat, kolikor je pa potrebno, da si zasluži naslov evropskega prvaka. Kakor večina madžarskih rokoborcev, je tudi Bence odličen v prostem stilu in je kot tak zaslužil naslov evropskega prvaka v Stockholmu 1948 leta.

Toh spada v persno — lahko skupino in se bori na blazinah že 25 let. V prvenstvu Evrope je osvojil tri največje naslove, in sicer 1933 leta v Milanu, 1938 leta v Parizu in 1939 v Münchenu, medtem ko je bil lansko leto na prvenstvu v Pragi drugi. Tudi on je dosmrtni prvak Madžarske.

Lanskoletni balkanski prvak v letiški skupini Ferenc je moral letos prepustiti mesto Čehoslovaku Tuhiju.

Silvany in Nemeth sta osvojila prvenstvo svoje države štirikrat, medtem ko je Tarany predpel ta naslov kar osemkrat. Drug največji uspeh je dosegel 1937 leta v Helsinkih, kjer je na svetovnem sindikalnem prvenstvu zasedel v največji konkurenci prvo mesto. Predstavnik Madžarske v največji skupini je osvojil prvenstvo še dvajsetkrat, bodisi v klasični ali prosti rokoborbi. Bori se že 23 let in je na evropskem prvenstvu že dvakrat zasedel tretje mesto.

Čehoslovanci so zasluženo zasedli drugo mesto, čeprav so jim Jugoslovani bili do konca enakovredni nasprotniki. Rokoborci Čehoslovake so po letih najmočnejša ekipa, so pa največji za evropskega prvaka. Najbolj zaslužni 23-letni Josef Ruzička, ki ima 128 kg težji je za celih 18 kg od svojih tovarišev Pančohara in Rman skupaj). Njegov član ekipe Stehlik je bil nagrajen za najlepšo borbo prvenstva, medtem ko je 26-letni Tuhy edini premagal madžarskega predstavnik, in si zasluženo prisvojil naslov prvaka.

Jugoslovansko moštvo je pokazalo največ napredka. Lanskoletni tretjeplasirani so tudi letos zasedli klub izredno močni konkurenčni Čehoslovakov in Poljakov, tretje mesto. Jugoslovanci tekmovalci so zelo zadovoljni s tem uspehom. Najbolj jih je presenetil uspeh Snerbergerja, ki je zasedel drugo mesto v svoji skupini. Složno izjavljajo, da jim je zelo koristilo taborjenje v Stublčkih Toplicah in se imajo za

Štirje albanški rokoborci so bili najmlajši sodelavci prvenstva. Prišli so na prvenstvo brez upanja na vidni uspeh, vendar so kljub temu želeli sodelovati na tej fizikulturni manifestaciji demokratičnih držav. Rokoborba je v Albaniji šele v povojih, saj so jo začeli gojiti šele pred letom dni. Samouki albanški rokoborci so pokazali mnogo volje in je verjetno, da bodo v bodočih prvenstvih pokazali velik napredek in uspeh.

Slovensi zaključek prvenstva je bil v hotelu Esplanade. Prvim trem vsake skupine so bile podeljene okusno in umetniško izdelane spominske plakete, medtem ko so bile spominske značke razdeljene vsem tekmovalcem. Čehoslovaki Stehlik je oobil postal za najboljšo borbo, medtem ko je poljski sodnik Zukowski bil proglašen za najboljeobjektivnega sodnika in je dobil v dar umetniško plaketo.

Banket je potoke v prisrčnem razpoloženju s predstavniki vseh sodelujočih držav, ki so vsak v svojem jeziku v govoru izrazili svojo hvala za lepo uspešno prireditelstvo. Čeprav so bili govorili v svojih jezikih, razen madžarskega predstavnika, ki je govoril predvsem v hrvaščini, je vladala zopet stala in tako tudi na fizikulturnem polju učvrstili prijateljstvo in bratstvo, ki veže vse narode nove ljudske demokracije.

JUGOSLOVANSKA VRSTA OB ZAČETKU PRVENSTVA. POLEG JUGOSLOVANOV SO TRŽACANI, KATERIH GRB JE JASNO VIDEN

Štirje albanški rokoborci so bili najmlajši sodelavci prvenstva. Prišli so na prvenstvo brez upanja na vidni uspeh, vendar so kljub temu želeli sodelovati na tej fizikulturni manifestaciji demokratičnih držav. Rokoborba je v Albaniji šele v povojih, saj so jo začeli gojiti šele pred letom dni. Samouki albanški rokoborci so pokazali mnogo volje in je verjetno, da bodo v bodočih prvenstvih pokazali velik napredek in uspeh.